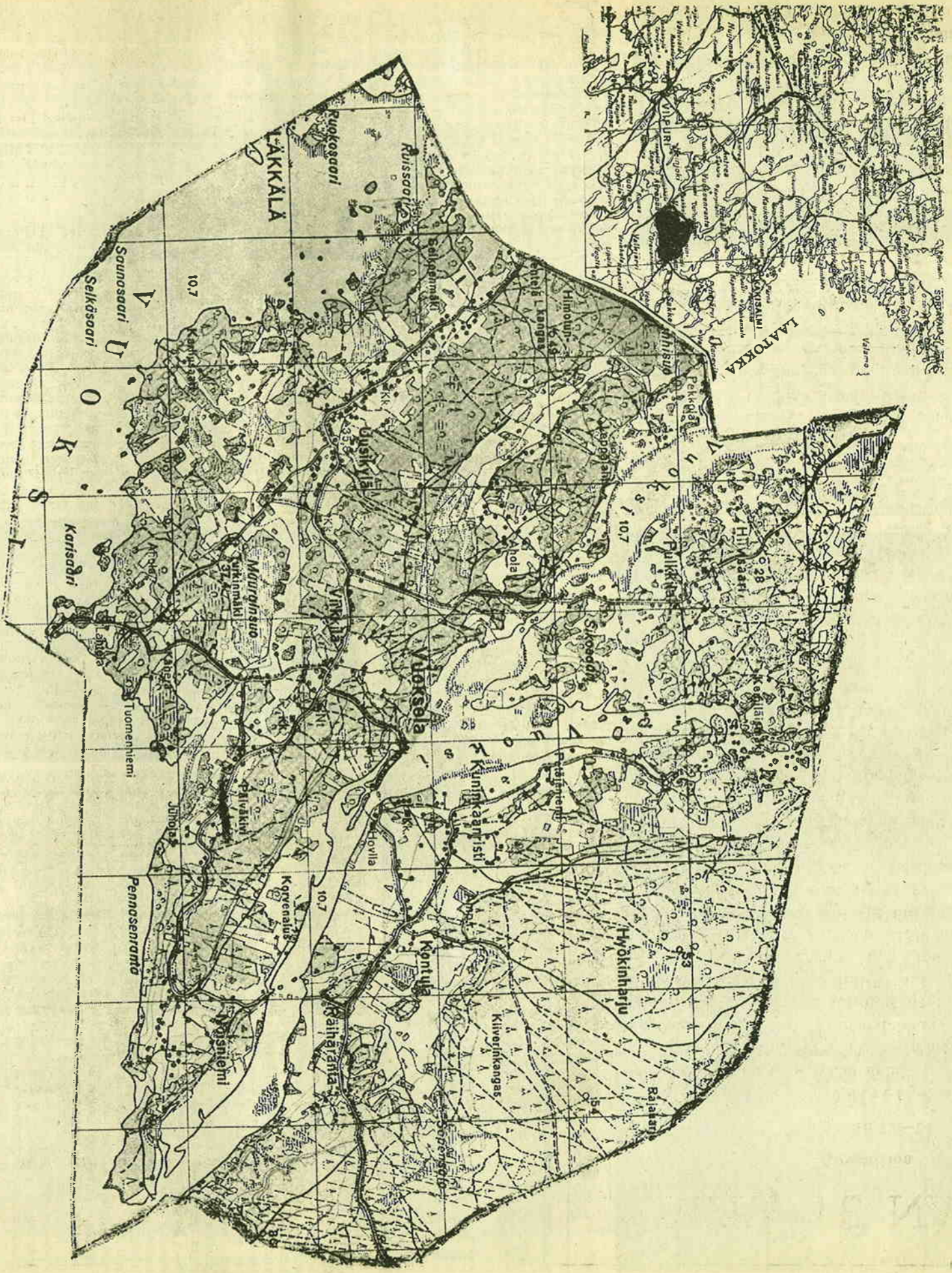

Pitäjä pitäjiltä

WUOKSELA

WUOKSIEN WUOKSELA

»Karjalan ikivanhan elinhermon ja valtavyälän — Vuoksen — pohjoisrannalle Valkjärven ja Sakkolan pitäjien yhtymäkohtaan syntyi Vuokselan kunta. Näin aloitti kirjallija Matti Kähköri kirjoittaessaan Vuokselan historiaa. Vuoksesta oli Kannaksen nuorimpia kuntia. Se aloitti toimintansa Viipurin läänin kuvernöörin päätöksen mukaisesti helmikuun ensimmäisenä päivänä 1914, tosin erittäin vaikeuksien takia kunta sai toimintansa käyntiin vasta tammikuun ensimmäisenä päivänä 1917. Vuokselaan kuului sen ensi vaiheessa myöskin Vuosalmen kylä, joka kuitenkin erosi pois v. 1925 eli silloin kun Äyräpään kunta perustettiin. Vuokselan pinta-ala oli ilman vesistöjä 135 km² ja väkiluku v. 1936 3.047 henkeä. Vuokselan kunnan ympäröi Valkjärvi, Sakkola, Räisälä, Vuoksenranta ja Äyräpää.

Tämän Vuoksen Vuokselan halkitevaraa vesistöä on tieteentien Vuoksel, sillä kuntahan sijaitsi juuri Iso- ja pikku-Vuoksen yhtymäkohdassa. Koko Vuokselan eteläisena rajana oli Iso-Vuoksi, josta Nolsanlemin kylän kohdalla erkant luokseeseen pikku Vuoksi, joka halkoi Vuokselan lavallaan kolmeena osaan: Hirvi- ja Kunnikaaristi ja muu osa kuntaa.

Iso-Vuoksi oli valtava vesiväylä, ollen leveimmiltä kohdistaan yli

kolmen kilometrin levyinen. Juuri tällä väyällä oli aikoinaan viikaks makuustajalavahitkenne, joka ulottui pikku-Vuoksen puolella olevasta Ristintemesta Antrean asti. Tukkilaitivat käyttivät samoja reitejä talvisotaan asti, ollen kuitenkin reitti pikku-Vuoksen puolella hieman pitempi Räisälän selälle (Torhoniärvi) saakka.

Vuoksi oli erittäin kalarikas ja vielä silloin hyvinkin puhdasvetinen järvi, jonka kaunnit rannat houkuttelivat kalastajia ja kesäviettäjiä erittäin runsaasti. Pikku-

poikana narrailimme heitto-ongella särkiä, tai taisi olla päinvaistoin, että särki narraili meitä, mutta yhteishengessä kuitenkin aika kunni raittoisasti. Kalakannasta voi mainita, että n.s. arvokala, kuten kuta, hauki, ahven ja vieläpä lohikihki oli hyvin yleinen, puhumattakaan ankeriaista, jotka Vuokselassa olivat yleensä hyvin isoja.

Aikoinaan Pähkinäsaaren rauhassa määrättiin Vuokselan alue kunnan kahteen eri valtion, rajan kulkeessa Nolsanlemin ja Päiväkiven kylien välillä, ensiksi maini-

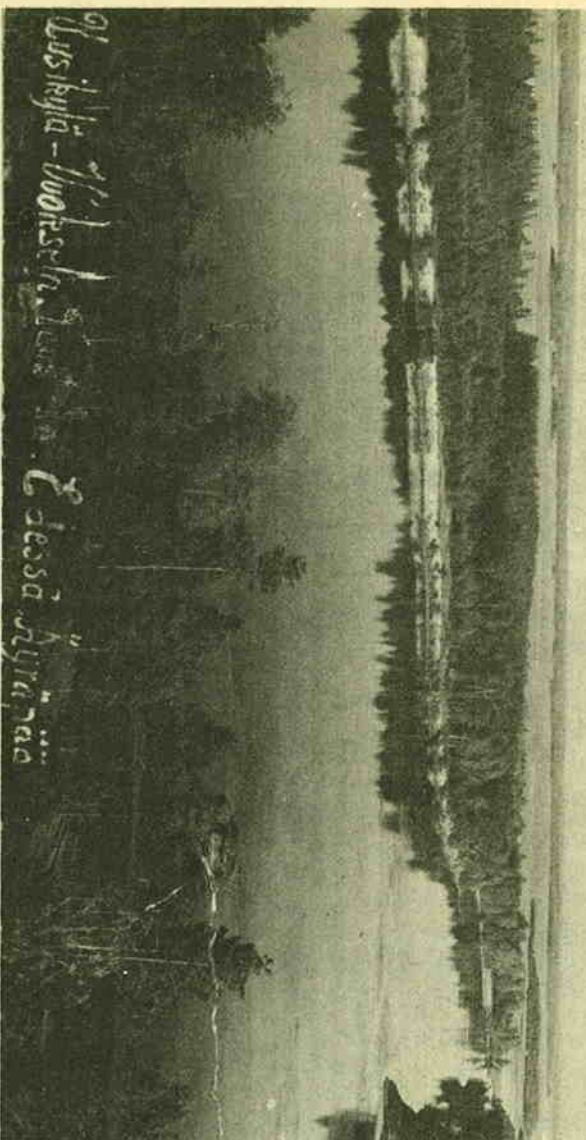
tun kuulussa Venäjälle (Novgorod) ja Päiväkiven kuulussa Ruotsille, samoin myöskin Hirvisaaren kylä kuului kahteen valtion.

Vuoksesta oli erittäin vauras maatalouspitäjä, sillä alavat ja rehevät maat antoivat erittäin hyviä satoja. Ehkä Vuoksen ansiosta siellä esim. maataloutta monin paikoin häiritsevä halla oli melkein tuntematon. Ensimmäiset hallayöt olivat vasta silloin, kun talvi teki tuloaan. Entisistä emäpitäjistä, kuten Valkjärveltä, oli kunnasta tullut hieman ajokultiteollisuutta, ja Sakkolasta »poraita». Lauta ilmasto Vuoksenlaaksossa loi edellytykset valojen lehtipuitten menestykselle, joten rantanielta löytyi villinä kasvavaa vuorijalavaa, pähkinäpuita, lehmukseita ja saarneja. Kasvillisuus oli erittäin harvinaislaatuista Karttusaarassa, Sikosaarassa ja Leppöjanen paltteilla. Ensiksi mainittu oli rauhoitettu luonnon-suojelualueeksi. Pikkukasvillisuus oli myöskin erittäin lajirikas, löytyen kasveja, jotka olivat harvinaisia koko Suomessa.

Vuokselan kunnan muodostivat seuraavat kylät, jotka luettelennitten kansanomaisilla nimillä, silloin kirjkonkrijoista ei kaikkia kyliä tainnut löytyä: Ahola, Hirvisaari, Kontula, Kotilla, Kunnikaaristi, Nolsanemi, Rätihäranta, Uusi-Kylä ja Virkkilä, joten kunta muodostui yhdeksästä eri kyläkunnasta. Sen jälkeen kun kunta oli saatu oikeisiin uomiin oli kunnallis-

elämä erittäin rauhallista ja rakentavaa, mihään poliittisia tai muita erimielisyyksiä ei suurenmin ollut. Kunnanvaltuustoon kuului 15 jäsentä. Luottamusmiehet olivat yleensä pitkäaikaisia, esim. kunallisuusvos Matti Romu oli valtuuston puheenjohtajana vuodesta 1934 kunnan lopettamiseen saakka, ollen vielä tämän jälkeen pitkään aikainen Vuokselaseuran puheenjohtaja. Vuokselaisia kunnallismiehiä (maisia) on kohonnut luottamuslehtävissä erittäin korkealle, sillä emäntä Helena Virkki oli useita vuosia eduskunnan jäsen ja presidentin valitsijamiehenä. Eduskunnasta hän vaikutti erittäin voimakkaasti silloisen sirtoväen hyväksi, ollen monissa jaostossa asiantuntijana ja jäsenenä. Hän otti osaa myöskin järjestötoimintaan, ollen Suomen Marttiliiton puheenjohtaja useita vuosia. Vuokselassa oli myös monia muita pitkäaikaisia kunnallismiehiä, jotka jatkoivat monia luottamustehtäviään evakkotapaleen jälkeenkin sijoituskunnissaan. Myöskin uusia »kunnanisiä» on ilmaantunut vuokselaisen sijoituskuntiin, joihen syntymäkuntta on ollut Vuoksesta.

Talvisota vei vuokselaiset ensimmäisen kerran evakkotielle. Väliaikainen sijoituskunta oli Vilpula. Pika-asutussuunnitelman mukaan vuokselaiset oli kuitenkin sijoitettava Varsinais-Suomeen, Perniöön, Kiskoon, Muuruhaan ja Suomenselälle. Silloisen asunto-

Vuokselan Uskiväitä, etualalla Äyrylään.

UUDENKYLÄN KUJASILTA

Millä ajalla lieneekin ruvetut rakentamaan noita kujasia, - luultavasti silloin, kun ensimmäiset asukkaat olivat havainneet, että kalarikas Vuoksen pääväylä tarjoisi hyvät kalastusmahdollisuudet. Se olikin siihen aikaan välttämätön toimenpide perusedellytys. Asukasmaاران lisääntyessä oli ruvettu raivaamaan kylän harjannetta viljelykselle, ja vaikka se olikin paikka paikoin melko kivistä, niin maanlaatu oli hyvää. Kaskepoittoa apuna käyttäen muutui tuo harjanne vähitellen jokapäiväistä leipää tuottaavaksi työn ja aherruksen pelloksi.

Monen sukupolven aikana oli poistettu pellosta kiviä, vedetty ne kujasten varreen ja ladottu niistä kiviä jalkaan monten kilomettien pituudelta. Niistä oli tehty pystyväitä kiviä jalkaan päälle, ettei karja pääsisi tallamaan peltoja. Vuosisadan alussa karja kävi laitumella lähes kaikkien vuokselaisen kottien pöydällä, vieläpä useiden toisen polven vuokselaisenkin.

Pitäjäseuran toimesta on myös tallennettu ja saatettu jälleen käyttöön koiuseurakuntamme kirkon kellot. Hattulassa pidettävien pitäjäjuhlien aikana ne kerroivat omaa muistorikasta kielitään kaikille juhliin saapuville vuokselalaisille. Hattulan historiallisen vanhan kirkon kellolopuista käsin ne kaituivat sanomaa menetetystä maasta.

Oman lukunsa on seurain toimintaan aiheuttanut myös Vuokselan seurakunnan ehtoolliskaluston löytyminen ja sen edelleen tallentaminen.

Pitäjäseuran todellinen yhdysdemokratia tulee kuitenkin esille pitäjäjuhlien, Vuokselajuhlien, järjestämisen yhteydessä. Seuran olemassaolon aikana nämä juhlat on järjestetty joka vuosi. Huolimatta siitä, että aikaa viimeisestäkin lähdöstä koiuseudulta on kuluvaan edelleen runsaasti vuokselaisia väestöä yhteen. Voidaan sanoa, että ilman omaa pitäjääseuraa, jatkuvaa juhlien järjestämiseen tuskin olisi pystytty. Mitä nämä juhlat sitten ovat antaneet? Kukaan niillä kävijä tietää parhaiten itse, mitä ne hänelle merkitsevät. Joka tapauksessa niiden yhteydessä me olemme ikäänkuin voineet kirjata jälleen yhden vuoden kulumisen, niillä me olemme voineet sanoa muistosanat ja viettää hiljaisen hetken niiden tuttuun ja tutentomien vuokselaisven kunniksi, jotka ovat maaisen vaelluksensa päättäneet. Juhlilla olemme voineet tavata ihmisiä, jotka joskus ovat olleet niin jäheisiä ja tuntuja, mutta jotka nyt saattavat asua tavoittamattomien taipaletiden takana. Vuokselajuhlien sisällyty arvaamaton määrä salaisista, vain vaistoilla ja tunteilla arvioitavista arvoista. Siksi ne yhdistävät meitä vuosi vuoden jälkein.

Vaikka aikaa onkin jo kulunut runsaasti Vuokselasta lähdöstä, pitäjääseuran toimintaa tarvitaan edelleen. Kaikki merkit viittaavat siihen, että näin tulee olemaan ainakin niin kauan kun Vuokselasta lähteneitä ihmisiä on elossa, ehkä sen jälkeenkin. Pitäjäjuhlien järjestäminen ei varmastiukaan tule olemaan ainoa tehtävä, vaan työmaata tulee riittämään myös muistojen ja perinteiden vaalinnassa. On tärkeää, että on olemassa seura, johon jokainen vuokselalainen on oikeutettu kuulumaan ilman rasituksia. Pitäjääseuran jäsenmaksu on syntyperä ja kotipaikka, ei raha. Seläinen ei ole aivan tavallista tänä kaupallisuuden aikana. Vuokselalaisen pitäjääseura vaalii menneitä, mutta se tarjoaa myös aineksia entistä parempaan elämään ja toimeentuloon nykyisillä asuinpaikoilla.

Veikko Juvonen:

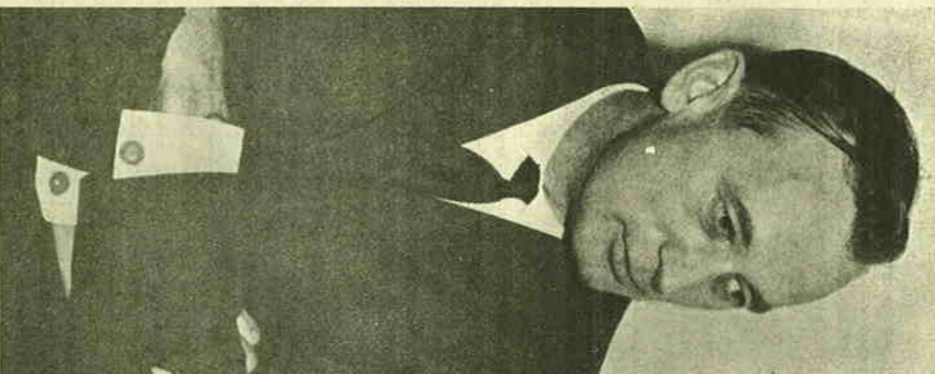
Pitäjäseura—yhdyssiteemme

Joutuessaan lähemmään kotiseudultaan syntyi karjalaiselle väestölle itseään tarve erityisen karjalaisen seuratoiminnan aikaansaamisen. Seuraksiensa oli karjalaisseurojen perustaminen uusille asuinpaikoille. Niiden keskukselliseksi muodostettiin Karjalan Liitto, jonka perustamisesta on kulunut jo yli kolmekymmentäkaksi vuotta. Karjalaisseurat uusissa kotikunnissa yhdistivät kaikkia karjalaisia. Ne antoivat erityisesti alkuvuonna eräänlaisia turvallisuuden tunnetta, samalla kun niiden puitteissa voitiin vaalia karjalaisia perinteitä. Karjalaisseurat yhdessä kekseliäisyyden kanssa olivat alkuvuonna tärpeellisiä myös taloudellisten etujen takia. Puutteita oli loputtomasti, uusien kotien ja kotipaikkojen odottaminen ja rakentaminen antoivat yhteisiä huolenaiheita, korvauskysymysten hoitaminen oli kesken, jne. Kaikkeas tässä omat seurat antoivat apua ja tukea, niiden toiminnan varaan oli uskottava paljon.

Karjalaisseurat eivät kuitenkaan voineet tydyttää kaikkea karjalaisen seuratoiminnan tarvetta. Varsin pian huomattiin, että entisen kotipaikojen asukkaita yhdistävät muutot vaativat erityistä vaalimista. Tätä asiaa ei voitu hoitaa uusien sijoituspaikkojen perustettujen karjalaisseurojen avulla. Tärkeäksi osoittautui myös sellaisen toiminnan aikaansaaminen, jonka puitteissa kävi mahdolliseksi tavata vanhoja tuttavita, jotka luonnollisesti olivat pääasiassa entisen kottikunnan ihmisiä. Karjalaisseurojen rinnalle alettiinkin perustaa pitäjääseuroja. Niiden tehtäväksi muodostui ikäänkuin itsestään entisen kotipaikojen muistojen tallentaminen ja vaaliminen.

Vuokselan talaisien Pitäjääseura perustettiin vuonna 1950 Hattulan Jukolassa pidetyn Vuokselajuhlien yhteydessä. Tilaisuudessa oli suuri juhlaasi ja muutkin paikalliset väkeä täynnä. Tuolloin Vuokselasta siirtyneen väestön määrä oli vielä melko ehtymättömän entisen kotiseudun muistojen kaivelluksessa kipeästi mielellä. Päätös oman pitäjääseuran perustamisesta tapautui suuren yksimielisyyden merkeissä. Sen tarve tajuttiin, sitä ei tarvinnut selittää eikä suuremmin perustella. Niin oli syntynyt kaikkien vuokselaisen välille yhdessä, josta tietoisuus lämmitti mieltä, olpa asuinpaikkana mikä kolkka hyvänsä pienentyneessä isänmaassa tai sen ulkopuolella.

Seuran ensimmäisiä suuria tehtäviä oli oman pitäjähistorian aikaansaaminen. Tajuttiin, että jokainen päivä, viikko ja vuosi, himmennettyä tietoutta entisen kotiseudun tapahtumista, tavoista ja ympäristön kuvasta. Sen vuoksi oli kiireesi tallennettava nämä arvot mahdollisimman aitoina ja todennuksena. Vuokselan pitäjääseuran muksen laatiminen vei aikaa monta vuotta. Vasta yli 10 vuotta Karjalasta lähdön jälkeen, vuonna 1955 se oli vuokselaisen saatavana. Parhaana osoitukseksi siitä, että kirja oli kaivattu, on ollut sen hyvä menekki. Myhemmin onkin jouduttu ottamaan lisäpainos, joka

Pitäjäseuran puheenjohtaja Veikko Juvonen.

sekin on tällä hetkellä loppunumyvy. Näyttää siltä, että kysyntä jatkuu yhä edelleen ja että edessä on kolmannen painoksen ottaminen. On miellyttävää todeta, että Vuokselasta siirtyneiden perheiden lapset, jotka ovat jo uusilla kotiseuduillaan syntyneitä, haluavat myös itselleen tämän vanhempiensa entisestä asuinpaikasta kertovan kirjan. Voidaan sanoa, että tässä perinteiden vaaliminen on kantanut hyvää hedelmää.

Pitäjäseuran toiminta on luonnollisesti ollut paljon laajempaa. Mainittakseen siitä tärkeimpiä tapauksia, todettakoon oman pitäjäviihin hankkiminen. Sen aiheena ovat entisen kotiseudun karttakuviot ja yhtyeiden kirkkomme Viirien hankkiminen ovat vuokselalaiset suhtautuneet yhä suurella innostuksella kuin pitäjähistoriaan. Tällä hetkellä se lieneekin

tilanteen helpottamiseksi siirrettiin vuokselaisia ensi kädessä Vilppulan ympäristökuntaan, Ruovedelle, Mänttään, Juupajolle ja Kuorevedelle. Jatkosodan aikana vuokselaiset kuitenkin pääsivät takaisin Vuokselaan. Siellä ehdittiin rakentaa uutta ja korjattiin sodanjättämät vaurioita sekä kohennettiin maataloutta, sillä elintarvikkeista oli huutava pula. Tämä erillinen jakso ei muodostunut vuokselaisille kovin pitkäaikaiseksi, sillä kesäkuun 15. päivänä 1944 saatiin nauttia »Hyvästä Vuokselasta». Pihlatavasi, Keuruu ja Ähtäri olivat nyt väliaikaisesti sijoituskunnat. Kunnantoumisto sijoitettiin Haapamaalle, josta arveltiin olevan hyvät liikeneyhteydet vuokselaisen sijoituskuntaan.

Kun keväällä 1945 hyväksytyt vämaanhankintalaki ryhdyttiin pä-

nemaan täytäntöön, tulivat vuokselaisen sijoituskunniksi talvisodan aikuisista suunnitelmista poiketen Hattulan, Kalvolan, Rengon, Tammelin ja Tyrvännön kunnat, jotka kaikki ovat Hämeenlinnan lähtökunta Etelä-Hämeessä. Osa vuokselaisista kuitenkin jäi talvisodan aikuisille asuinpaikoilleen Varsinais-Suomeen ja osa on myöskin, jossa olivat saapuvilla Matti Karonen, pidettiin syyskuussa ja päätettiin siinä kunnan toiminta lopettaa syyskuun 30. päivänä 1948. Historiallisen kokouksen viimeinen pykälä kuuluu: »Tämän jälkeen toteutettiin kunnan toiminta kuntala loppuneeksi ja sen nimikin aikain koin toistaiseksi siirtyneen muistokirjoihin».

— Eino Heikkonen.